

**O‘QUVCHILARNING TEXNIK SAVODXONLIGINI
RIVOJLANTIRISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA**

Jabborova Umida Yusupovna

Jizzax davlat pedagogika universiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘quvchilarning texnik savodxonligini rivojlantirish zamonaviy ta’limning dolzarb pedagogik muammolaridan biri sifatida tahlil qilinadi. Texnik savodxonlik tushunchasining mazmuni, tarkibiy qismlari, uni rivojlantirishga ta’sir etuvchi pedagogik shart-sharoitlar hamda texnologiya fanida nazariya va amaliyotni uyg‘unlashtirish masalalari yoritiladi.

Kalit so‘zlar: texnik savodxonlik, pedagogik muammo, texnologiya fani, amaliy faoliyat, muhandislik tafakkuri, konstruktorlik, robototexnika, kompetensiya, loyiha metodi.

Аннотация: В данной статье анализируется развитие технической грамотности учащихся как актуальная педагогическая проблема современного образования. Рассматриваются понятие и компоненты технической грамотности, педагогические условия, влияющие на её формирование, а также интеграция теории и практики в рамках учебного предмета «Технология».

Ключевые слова: техническая грамотность, педагогическая проблема, предмет технологии, практическая деятельность, инженерное мышление, конструирование, робототехника, компетенция, проектный метод.

Abstract: This article analyzes the development of students' technical literacy as a pressing pedagogical issue in modern education. It explores the concept and components of technical literacy, the pedagogical conditions that influence its development, and the integration of theory and practice within the subject of technology.

Keywords: technical literacy, pedagogical problem, technology education, practical activity, engineering thinking, construction, robotics, competence, project-based learning.

Jamiyat taraqqiyoti, ishlab chiqarish jarayonlarining raqamlashtirilishi va kundalik hayotga yangi texnologiyalarning jadal kirib kelishi ta'lim tizimi oldiga o'quvchilarni faqat nazariy bilimlar bilan qurollantirish emas, balki ularni texnik vositalarni anglay oladigan, ulardan ongli va xavfsiz foydalana oladigan, oddiy texnik muammolarni tahlil qilib, amaliy yechim topishga qodir shaxs sifatida tarbiyalash vazifasini qo'yimoqda. Shu nuqtayi nazardan texnik savodxonlik zamonaviy ta'lim natijalarining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

O'quvchilarning texnik savodxonligini rivojlantirishni pedagogik muammo sifatida nazariy jihatdan tahlil qilish, uning tarkibiy qismlarini aniqlashtirish hamda ta'lim amaliyotida qo'llash mumkin bo'lgan metodik yondashuvlarni asoslash.

1. Texnik savodxonlik tushunchasining mazmuni va tarkibiy tuzilishi

Texnik savodxonlik — shaxsning texnik obyektlar, materiallar, qurilmalar va texnologik jarayonlar haqidagi bilimlarni tushunishi, ulardan maqsadga muvofiq foydalanishi, amaliy vazifalarni bajarishi hamda xavfsizlik qoidalariga rioya qilishi bilan ifodalanadigan bilim, ko'nikma va munosabatlar majmuasidir. Bu tushuncha oddiy texnik atamalarni yod

olishdan kengroq bo‘lib, bilimlarni amaliy vaziyatga ko‘chirish, sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash va o‘z faoliyatini baholashni ham qamrab oladi.

Texnik savodxonlikni shartli ravishda bir-biri bilan bog‘liq bir necha tarkibiy qismga ajratish mumkin. Birinchi qism — bilim komponenti. U texnik tushunchalar, materiallarning xususiyatlari, asboblarning vazifasi, mexanizmlarning ishlash prinsipi, texnologik jarayon bosqichlari va xavfsizlik talablari haqidagi bilimlarni o‘z ichiga oladi. Ikkinchi qism — amaliy-operatsion komponent. Bu komponent o‘lchash, belgilash, asbob tanlash, detallarni biriktirish, sodda model yasash, natijani sinash va xatolarni tuzatish kabi harakatlarda namoyon bo‘ladi.

2. Texnik savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik muammo sifatidagi jihatlari

Pedagogik muammo ta‘lim maqsadlari bilan mavjud o‘qitish amaliyoti o‘rtasida yuzaga keladigan qarama-qarshiliklarni aniqlash va ularni ilmiy asoslangan usullar orqali bartaraf etish zaruratini bildiradi. O‘quvchilarning texnik savodxonligini rivojlantirishda ham bir qator qarama-qarshiliklar kuzatilishi mumkin. Bir tomondan, jamiyat amaliy fikrlaydigan, texnik yangiliklarni tushunadigan va mustaqil ishlay oladigan yoshlarni talab qiladi. Ikkinchi tomondan, ayrim darslarda o‘quvchilar tayyor ma‘lumotni qabul qiluvchi yoki ko‘rsatmani mexanik takrorlovchi sifatida qolib ketishi ehtimoli mavjud.

3. Texnologiya darslarida nazariya va amaliyot birligi

Texnologiya darslarida texnik savodxonlikni rivojlantirishning muhim sharti — nazariy tushunchalarni amaliy vazifalar bilan uzviy bog‘lashdir. O‘quvchi materiallarning xususiyatlari yoki mexanizm ishlash prinsipi haqida ma‘lumot olgach, shu bilimni tajriba, kuzatish, taqqoslash va mahsulot tayyorlash jarayonida qo‘llashi lozim. Masalan, turli materiallarning qattiqligi

va egiluvchanligini o'rganishda o'quvchilar namunalarni taqqoslaydi, kuzatish natijalarini jadvalga kiritadi va qaysi material muayyan buyum uchun ma'qul ekanini asoslaydi.

Amaliy topshiriqlar aniq muammo yoki ehtiyoj bilan bog'langanida samaraliroq bo'ladi. Masalan, 'kitoblarni tartibli saqlash uchun mustahkam va arzon moslama loyihalang', yukni ko'tarishga yordam beruvchi sodda mexanizm yarating' yoki suvni tejashga xizmat qiladigan model taklif qiling' kabi topshiriqlar o'quvchilarni texnik yechim izlashga undaydi. Bunda ular vazifani aniqlashtiradi, mezonlarni belgilaydi, material va asbob tanlaydi, model yasaydi, sinovdan o'tkazadi va kamchiliklarni bartaraf etadi.

4. Texnik savodxonlikni baholash mezonlari

Texnik savodxonlikni baholash faqat yakuniy mahsulotning chiroyli yoki ishlashiga qarab amalga oshirilmasligi kerak. Baholash jarayoni o'quvchining muammoni tushunishi, reja tuzishi, material va asbob tanlashi, texnologik ketma-ketlikka rioya qilishi, xavfsiz ishlashi, natijani tekshirishi va xulosani asoslay olishini ham qamrab olishi lozim.

Baholash uchun quyidagi mezonlardan foydalanish mumkin:

- 1) texnik tushunchalarni anglash;
- 2) chizma, sxema yoki yo'riqnomani o'qish;
- 3) asbob va materiallarni maqsadga muvofiq tanlash;
- 4) ishni ketma-ket va xavfsiz bajarish;
- 5) texnik muammoni mustaqil hal qilish;
- 6) natijani sinash va kamchilikni tuzatish;
- 7) xulosani dalillar bilan izohlash;

8) guruhda hamkorlik qilish va resurslardan tejamkor foydalanish.

Xulosa

O‘quvchilarning texnik savodxonligini rivojlantirish zamonaviy ta’limning muhim pedagogik muammolaridan biridir. U o‘quvchining texnik bilimlarni egallashi bilangina cheklanmay, ushbu bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo‘llashi, muammolarni tahlil qilishi, model va mahsulot yaratishi, xavfsizlik qoidalariga amal qilishi hamda o‘z faoliyati natijasini baholashini ham nazarda tutadi. Shu sababli texnik savodxonlikni bilim, amaliy harakat, muammoli fikrlash, axborot bilan ishlash va mas’uliyat komponentlarining birligi sifatida ko‘rib chiqish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O‘RQ-637.
2. O‘zbekiston Respublikasi umumiy o‘rta ta’limning davlat ta’lim standartlari va tegishli o‘quv dasturlari.
3. Dewey, J. Experience and Education. New York: Macmillan, 1938.
4. Kolb, D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1984.
5. Papert, S. Mindstorms: Children, Computers, and Powerful Ideas. New York: Basic Books, 1980.